

Biríča Suhodlaka najhujši pot.

Spisal F. K.

I.

uda zima je bila na Gorenjskem meseca prosinca leta 186 . . Sneg je zapadel štiri čevlje na debelo. Na sv. treh Kraljev večer se je zjasnilo, in zlatormena zora prihodnjega jutra je pripeljala s seboj krasen zimski dan.

Okrajni predstojnik v mesteci K. je prišel v svojo pisarno. Zadovoljno je pogledoval na okna, skozi katera so sijali prvi žarki vzhajajočega solnca. V tisočeri odsevih so se bliščale zimske cvetice po zamrzlem steklu. Kakó prijetno jih je gledati pri zakurjeni peč! Visoko tam gôri na snežnikih plamené snežni in ledeni vrhovi v jutranjem svitu; niže pod njimi se odsevajo biseri snežnih zvezdic izmed temnozelenega smrečja, ravnino pa pokriva krasna bela odeja, da kâr vid jemlje. Dôli pod gradom, v katerem gospoduje naš predstojnik, vije se bistra Sava, in nad njo se drevé jate gladnih vrân in krokarjev, počasi mahaje z otrplimi perutimi.

Ko se predstojnik naveliča lepega razgleda, séde zložno v naslanjác, potegne iz žepa cév velikanske turške pipe in zakliče: »Suhodlák!»

V vratih se prikaže urnih nóg uradni sluga, po domače biríč Cene Suhodlák. Srednje je rasel, obraz mu je suh, brki ostriženi.

»Kaj zapovedujete, milostivi gospod predstojnik?« vpraša z velikim strahom.

»Zažgi!« zarenčí gospod predstojnik, ne da bi ga pogledal. Suhodlák prižiga veliko pipo. V lepih valovitih kolobarcih puha predstojnik izborni turški tobak prédse.

Kakor je prišel, takó zopet izgine Suhodlák. Niti miška ne bi slišala, takó tiho je zaprl vrata za seboj. To je silno ugajalo gospodu predstojniku. Pogostoma ga je celó pohvalil vpričo svojih pisáčev, dà, celó uradnikom ga je navajal za vzgled.

Ko počasi potegne došle spise iz zavitkov, razjezí se. Ljubljansko dežélno sodišče je razpisalo glavno kazensko obravnavo proti Antonu Albrehtu, logarjevemu sinu z Volbenka pod Sv. Joštom. Anton Albreht se je hotel oženiti še ta predpust; zahteval je od očeta, naj mu izročí hišo, in ker se je starec branil, pretil mu je z orožjem.

Danes še mora Suhodlak v hribe s povabili za tožnika očeta in zatoženca sina.

»Niti v najhujši zimi mi ne dajó trínogi ljubljanski mirú! Kàj mislijo, da sem prišel tlako delat zánje v to mesto?«

In prav je govoril gospod predstojnik. Res ni prišel na tlako v to mesto. Poglejte samó njega okrogli trebušček, pogledjte polne police zastarelih nerešenih sodnih spisov, in izvestno mi potrdite, da gospod predstojnik ni tlačánil!

Res da on ne bode trpel hude zime, vender se huđuje, da se mu jedva vidi rdeča glavica izmed gostega dima! Zakaj dežélno sodišče je zopet odločno zahtevalo, in to ga je spravilo iz ljubega mirú.

»Suhodlak!« zakliče zopet.

»Evo vam dvoje povabil, jedno za Toneta Albrehta, po domače Lavra, in jedno za Jožeta Albrehta. Danes še ji morata imeti v rokah.«

Kakor da je treščilo z jasnega néba, takó se je prestrašil Suhodlak. Danes, ko se sléharna božja stvarca greje pri topli pēči, ali vsaj čepí kje v zatišji, danes da bi moral gaziti najgrše jarke, najstrmejše griče!

Palec na desni nogi mu dá nekaj več srčnosti, zakaj prav rado vedno mu preží izpod obuvala. Kakó ga bode zeblo!

»Milostivi gospod predstojnik, ali ne bi mogel počakati do nedelje, če pride kdo k maši, ali do ponedeljka, ko je tržni dan? Saj takrat lahko izročim povabili.«

»Kaj, da bi zaradi jedne biriške kostí preložili vso obravnavo? Danes še morata imeti povabili v rokah, sicer si poiščem ob meseci drugega služabnika.«

Ostre besede — ali v srci predstojnik izvestno ni mislil takó hudo. Zakaj če odide Suhodlak, kdo bi mu takó lepó prižigal pipo, kdo vratáril tolikanj spretno? Vender je ta huda grožnja brezkončno vplivala na ubogega Suhodlaka. Globoko se prikloni in še globoče vzdihne, nató vzame povabili. Toda v najtajnejšem kotu duše se mu kuha upravičen srd do krutega predstojnika. Krčevito stisne nezakriti palec in zaprè vrata skoro nekoliko trše.

2.

Ves žalosten se napoti domóv na kokerško predmestje.

»Mica, danes pa le móli záme, če me hočeš še videti živega,« reče svoji ženi.

»Kaj se je pripetilo takó strašnega?« vpraša ga ona boječe.

»Moj Bog, v največji sneg so me zapodili kakor vzteklega psa! Danes še moram biti pri Lavru na Volbenku. Aló, Tonče, hitro mi skóči k Brkerežu, da mi zakrpa čevljev, sicer bodem moral še bós gaziti po snegu kakor zver.«

Suhodlák se pripravlja na težavni pot. Obleče volnén jopič, čézenj zgoranjó suknjo, katera pa že sredi hude zime nagiblje na cvet. Ženica mu prinese oskromen obed. Ko se vrne deček s čevljem, obuje se, pokrije novo uradno kapo, da se pokaže ljudem veljavnejšega, in vzame močno gorjačo.

Iz nova poboža Tončka, ki se drži na jok, podá skrbni ženi roko in reče: »Mica, ako obtičim kje v snegu, ali če me raztrga zver, plačaj črno mašo pri Sv. Joštu, da podelí mir in pokoj moji duši!«

3.

Hudo je škripal sneg, ko je stopal Suhodlák po savskem mostu. Ura v zvoniku cerkve Sv. rožnega venca je udarila baš jedno uro popóldne.

Takoj na konci savskega mostú se zavije pot na desno stran skozi Górenjo Savo proti vasici Rákovici. Lep in prijeten je ta pot, vedno držèč ob savskem obrežji. Ali samó poleti je tod lep izprehod. Takrat se tudi gospôda iz mesta, mala in vélika, ali kakor že pravimo, »jara in visoka«, rada izprehaja med zelenim bukovjem. O tem vremeni mora Suhodlák pač sam hoditi. V poldrugi uri prisopiha do málina v Rákovici, kjer je tudi krčma.

Málinarjeva hči, priljudna Micika, prinese mu mérico vina in ga povpraša za njega opravke.

»Na Volbenk k logarjevim sem namenjen,« odgovorí ji Suhodlák.

»Moj Bog, ali si upate takó daleč v tem snegu? Vrnite se, ako nečete biti nesrečni! Minilo še ni mesec dni, kar so našli Rákovčevega Janeza gôri za Kucno zmrzlega. In takrat je bilo na pol menj snegá.«

»Ej, ta si je bil sam kriv smrti. Zakaj pa je lazil vse noči dôli čez Kucno k ónemu dekletu, že véš, katero mislim? Vsa pota so mu držala dôli čez Tičnico. Pravijo, da ga je véšča zvodila s pota. Jaz pa sem se priporočil sv. Joštu. Njemu na čast napravim ta pot.«

Suhodlák je legál. Kar je bilo mogoče, jezil se je na predstojnika, in najmenj na čast sv. Joštu je nastopil ta pot, toda žalostni konec Rákovčevega Janeza ga je prestrašil, zató se je sedaj izročal sv. Joštu.

»Pojdite, pojdite, ali res mislite, da mora vsakogar vzeti hudôba, kdor nekoliko povasuje pri svojem dekletu?« ugovarja mu málinarjeva Micika in se zraven poredno nasmeje, kakor bi že védela iz svoje izkušnje, da hudič res nima tolike moči, kakeršno mu prisvajajo.

»V božjo voljo sem se udal, potem pridi, kar hoče,« tolaži se Suhodlák.

»Le počakajte! Tudi vam se lahko pripetí, da vas premoti véšča,« nagaja mu Micika.

Kakó bridko so se izpolnile nje besede!

»Ali so gorjanci že napravili kàj gazí dôli k vam?« pozveduje Suhodlák.

»Jedini Hostník z Górenjega Zabukovja je prišel po mešič smeljine. Po njegovih stopinjah se ravnajte. Veliko lože bodete gazili.«

»Zdrava ostani, Micika!« posloví se Suhodlák.

»Srečen pot, varujte se véšč in v sneg nikar ne sedajte.«

Težkega srca se napoti Suhodlák v góro. Sedaj se začne zánj šele pravo trpljenje! Prej je hodil vedno po ravnini, tukaj pa se polagoma tlà dvigajo v mogočno gorovje Sv. Jošta. Solnce je še sijalo, toda mrzel sever je pihal s snežnikov. Boječe stopa Suhodlák po sledovih Hostníkovih. Toda Hostník je moral biti mnogo težji, globoke razore je puščal za sabo. Suhodlák se je malone pri vsaki stopinji izgubil v njih. Le iz težka je potezal nogo za nogo iz teh snežnih otlín.

Pomagati si hoče drugače. Zleze v leskovo grmovje. Tam je menj snegá. Ali snežne vejice ga švrkajo po lici in ostalem telesu, da je podoben snežnemu možicu, nikar pa cesarskemu biríču. Zopet mora izpod grmovja pod milo nebó. Pot je čimdalje bolj strm. Vedno bolj se udara Suhodlák v sneg, in jedino široko razprostrte roke ga otimajo, da popolnoma ne izgine v snežnih brêzdah.

Na čevljih se mu je nabral debel leden podplat. Smuk! Suhodlák podričí po strmini daleč v dnò. »Naglica ni dobra,« rekel je polž. Takó nekako si misli tudi Suhodlák, ko takisto težavno zopet leze vkreber.

Pride vender na Górenje Zabukovje. Vroč pot mu lije po lici navzlic hudemu mrazu. Góri se mu odprè nov svet. Vsa gorenjska stran se prostira pred njim. Nebrojne cerkvice se vidijo po ravnini in po hribih. Okolo njih so razvrščene vasi. Proti jugu se širi ogromno lesovje. Sredi njega je graščinski gozd Volbenk. Veličastne smreke, jelke in bori dvigajo tam svoje zasnežene vrhove.

Tudi življenje v gozdu ni izumrlo. Glej, Suhodláče, prav blizu tebe na óni-le smreki te opazuje dvoje črnih očij in se čudi tvojemu prihodu. Za deblom sedi skrita véverica, toda veliki, kosmati rep ji izdajno visí na drugo stran. Cela tolpa šój se je kričé vzdignila. Nejevoljne so, da jih kdo moti v ljubi tihoti. Tam-le pri ónem grčavem hrastu vidiš v snegu izdolbeno luknjico. Miška jo je izglodala, da si poišče kje vgrizka. Na trhlem kostanji pa trka žolna, kakor bi čevljár pribijal podplate. Toda Suhodlaka ne miha lepi razgled, ne zanimlje gozdno življenje.

Na Volbenk ima uprt pogled, obrvi se mu nabirajo, in prav krepko zakolne. No, oproščeno mu je bilo še ta dan, ko je v veliki stiski klical Mater božjo, sv. Jošta in vse svetnike na pomoč.

4

Od daleč ugleda gòrsko vasico Peščeno. Nekaj jarkov mu je še pregaziti in nekaj gričev preleztí, in bil bi gòri. Solnce se že nagiba. Brez moči se v podobi rdeče kroglice pomiče za vrhe. Jedenkrat še pokažejo snežni vrhovi ves svoj kras in se kakor suho zlató izpreminjajo v sinji višavi, dočim polagoma lega mrak na raván.

Kaj pa to? Tam gòri na robu stoji visoka moška oseba. Kàr ne gane se. V desnici nekaj drží, bržkone orožje. Kdo bi neki bil ta samotar? Kàj prida gotovo ni, kdor se v tej zimi potika po tem snegu!

Jedenkrat skoči Suhodlák in izgine za grmovje. Ondu je dobro skrit. Št — zašumi zdajci za vejami, ki se polne snegá šibé do tal. Toliko da se dobro zavé, že počí puška. Suhodláku se od strahú spodrsne, in s sneženim plazom vred izgine v bližnjem jarku. Ko se prerije izpod snega, potiplje premrle ude in se prepriča, da je odnesel zdravo kožo. Ne daleč od njega pojemlje krvavèč zajec. Skupaj s Suhodlákom se je zvalil dolgoušec po strmém brégu. Suhodlák, skrivaje se neznanemu človeku, prepodil je zajca iz varnega ležišča. Lovec Sorščák s Peščenega, ki je zajca sledil, izpihnil mu je življenje.

»Kaj pa laziš tukaj in se skrivaš kakor polesni maček? Rajši bi domá gospôdi sobe pometal in ječe kuril!« kara ga Sorščák, bližaje se Suhodláku. »Toliko da te nisem z zajcem vred poslal na óni svet, kjer bodo imeli boljšo kurjavo pripravljeno za biriške tvoje grehe.«

Nekoliko debela je bila šala, vender jo je Suhodlák voljno prebil v snegu.

»Ako si človek božji, usmili se me in spravi me vsaj do Peščenega!« prosi Suhodlák.

Sorščáku se*mož smili. Saj je tudi on storil uslugo njemu, ko mu je prepodil zajca iz grma. Prime ga za roko in ga skoro privleče zopet na vrh. Potem gazi pred njim, da ga Suhodlák dohaja le iz teška.

5.

Na precěj strmém robu stojí samotna Nartovčeva hišica. Od strmine je baje tudi dobila ime. Semkaj véde Sorščák Suhodlák.

V óni dóbi, ko je Suhodlák tod lazil, stanovala je pri Nartovci mlada vdova. Domačini so jo klicali za »malo Mino«. Pred dobrim letom ji je umrl mož in jo zapustil vdovo brez otrók. Točila je žganje, dobro domače in slabo fabriško. Ob rómarskih shodih in drugih imenitnih dnevih v letu se je dobivalo tudi vino. Govorili so o nji, da ima denarcev, zató ni pogrešala snubačev gorjanskih in z ravnine.

»Dober večer!« pozdravi Mina prišleca. Bila je lepa ženska drobne rasti. Po letih bi sodil, da še nima mnogo nad dvajset let, dasi je bila bliže tridesetim.

»Bog dàj dober večer!« odzdravi Suhodlák, otrsajoč sneg z obleke. »Hvala bodi sv. Joštu, saj me ni zapustil, ker me je privédel k tebi. Prinesi mi urno tepkovca, da si zopet oživim premrle ude.«

»Ne skrbite. Vam prinesem najboljšega, da nas ne bode te hodi rubit.«

»S to kapljico si človek pač dušo priveže. Bog vas živi, oče Sorščák! Na sodni dan še vam bodem hvaležen, da ste me privédlí pod to srečno streho,« takó napije Suhodlák Sorščáku, pokusivši sladkega hruševca.

In zopet zahteva nove mérice. Suhodláku se niso otajali samó zamrzli udje, tudi srce mu je utripalo hitreje. Ali ga je ogrela krepka pijača, ali morda celó prijazni pogledi male Mine? Kdo vé, morda oboje.

»Suhodlák, ako hočete danes na Volbenk, treba bode odriniti. Mraz je sicer, toda noč je jasna in svetla. Prvi krajec že sveti, nekoliko bode te še sneg brédli in skoro ste na Volbenku,« opominja ga Sorščák.

Beseda »Volbenk« kár pretrese Suhodláka. Tukaj pri Minici, pri topli péči in sladkem hruševci je takó ugodno, vender služba mu kliče: »Volbenk!«

Težkega srca se loči od Minice.

»Pa se nazaj gredé zopet oglasite. Nekaj v stràn je, zató se pa toliko bolje okrepčate«, vabi ga Minica in ga zraven pogleduje také prijazno, kakor bi mu rekla: »Cene, le ostani še!«

In malone bi se dal zavésti. Toda oče Sorščák je tukaj, ta bi izvestno pripovedoval, da je ostal pri mladi Minici. Zató odide, služba ga zóve.

Ko prideta do ónega kozolca, kjer se zavije pot proti Volbenku, posloví se Sorščák, rekši: »Na levo se držite, potem pri ónem-le robu na desno in nató zopet na levo. Bodete pa potem pri starem Lavru nočili. Srečen pot in lahko noč!« (Konec prihodnjíč.)

Prisega.

Bodaj nam zláta zloga sine?
V knjigo se zaril je črv,
V knjigo, ki dosláj samíca
K zlogi bila nam je brv.

Bratje, Bógu prisezimo,
Da posláj nam vladaj mir:
Národa nihčè ne ljubi,
Kdor zanéta v njem prepír!
Bistràn.

Zvezdi.

Bog prižgal je zvezdi dvé:
Prva svétle žarke svoje
Trosi v čutno mi srcé —
Zvezda je ljubezni moje!

Druge zvezde jasni žar
V sreči méni, v togi sije,
Pot do vzorov mi vsekdar
Kaže zvezda — poezije . . .
Rástislav.

Biser in zvezda.

Biser na dnú je morjá,
Zvezda na stropu nebá.
Biser globoko je skrit,
Zvezde oddaljen je svit.

Zemlja deklétce lepó
Tamkaj imá pod goró.
Biser in zvezda zemljé,
Tebe le išče srcé!

y.

Biríča Suhodlaka najhujši pot.

Spisal F. K.

(Konec.)

6.

Sorščák zavije čez hrib, Suhodlák pa proti niže ležečemu Volbenku. Ali duša njegova je ostala gôri pri mladi vdovi. Kakó se je sladko smijala in sukala okolo njega in žive oči upirala vánj toli prijazno ali celó zavédno, da mu je koprnelo srce! Danes mu je Mina bolj ugajala, nego óna rdečelična točájka v Podrtini, zaradi katere jih je moral toliko preslišati od zakonske svoje družje. Oزرè se nazaj. Še gorí luč v beli hišici. Kakó ga vabi nazaj! Suhodlák sicer ni poznal moči gorskih Vil, toda take ali jednake so morale biti. Zastonj se braniš, Cene! Premagale so celó Grke, ko so se vračali s trojanske vojske!

In Cene Suhodlák obstane. Kakor severna zvezda mornárjem na razdivjanem morji, takó migljá njemu sredi snežene puščave lučica iz hišice tam gôri na robu.

Tedaj mu šine v glavo srečna misel. »Kaj veljá, ako se vrnem k lepi Minici in nočim tam gôri? Jutri zarana še dospem lahko na Volbenk.« In Suhodlák se vrne. Kakó lahko se dviga sedaj, in kakó težko je lezel prej v nižavo! Zastonj se ti ne čudijo, moč ljubezni! Celó mórje vzdiguješ, ko se je zaljubilo v luno, kakor pravi pesnik.

»Ljuba Mina, odprì! Srečna zvezda me je privêdla nazaj k tebi,« reče Suhodlák in potrka lahko na okno. Kakó vesela mu hití Mina odpirat!

»Sedaj pa le urno zopet hruševca na mizo!« zakliče Suhodlák. »Sedaj naj si tudi ubogi uradni trpin kàj privošči.«

Bil je izredno dobre volje. Ravnokar se je še tresel od mraza, da so mu škripali zobjé tam dôli v divjem gozdu. Sedaj pa sedí pri topli pèči. Steklenica sladke pijače stoji pred njim. Kakó se prilega grlu, to vé le óni, ki je sam že moral gaziti snežene jarke in griče. Kakó izpreletí jeden sam požirek vse žile! Poleg njega pa sedí drobna Minica. Da je Suhodlák poznal besede nemškega pevca, ki pravi, da je prostora dovôlj tudi v najmanjši koči dvema srečnima zaljublencema, tedaj bi bil izvestno pristavil: »Toda še bolje se jima godí, ako imata zakurjeno peč in dobre pijače steklenico.« Suhodlák je bil srečen!

»Mina, véš kaj, čimdalje bolj mi ugajaš. Ali bi me vzela za možá?« nagovarja jo, zaťajivši ženo svojo.

»Kaj bi počela dôli med meščani? Vêsti se ne znam in tudi oblačiti ne, kakor je navada dôli pri vas.«

»Ne skrbi. Temu se hitro priučiš, in gospôdski klobuk ti bode pristojal takó lepo, da bodo celó véliki gospod iz kancelije gledali za tabo in rekli: „Glej, glej, kdo bi si bil mislil, da ima Suhodlák táko gospó!“

Suhodlák je obetal Minici klobuk, in v tem popolnoma pozabil, da je obljubil ženi svoji za novo leto nov robec. Pozabil je tudi mnogo drugega, takó da mu je Minica verjela. Moj Bog, katera preprosta déklica bi se ne dala premotiti, če ji govoriš o klobukih, gospôdskih oblačilih in drugih enakih mičnih stvaréh!

Suhodlák je čimdalje boljše volje. Napósled si mora s petjem dati odduška. Zapôje prav primerno:

»Sem hodil na róvte,
Sem ptičke lovil,
Sem ptičkom nastavljal,
Sem Min'co dobil . . .«

Suhodlák je na vrhunci sreče. Toda čuj, kaj je to? Z nasprotnega griča se razlegajo krepki glasovi stare národne pesmi:

»Po goricah je ivje,
Po dolin'cah pa mraz . . .«

Kdo bi utegnil v tem mrazu prepevati po gozdu v največjem snégu? In vrhu tega še o mrazu! Ta se ne bojí snegá kakor Suhodlák! Ko petje utihne, zauka prav ta ponočnjak takó močno, da odmeva od Sv. Jošta do Šmarjetne gôre.

»Oh, on prihaja, to je njegov glas!« šepne prestrašena Minica in se hitro odmakne od preprijaznega Suhodlaka.

»Kdo je ta on, ali pride morda sèm?« le-tá vpraša boječe. Imel je slabo vest.

Toda ni utegnil dolgo vpraševati. Že se čujejo stopinje, udara joče se v sneg.

Pri oknu se pokaže kosmata moška glava in grdo zareži. Suhodlák, sedaj ti pojde trda! Kam bi izginil? Pod klóp za mizo zleze, zakaj skrajni čas je.

Minica ne hití dovôlj odpirat, in prišlec telebi takó silno na vrata, da odleté iz zapahov.

»Minica, danes ti ni treba želeti dobrega večera, ker ti ga je želel drug pred menoj.« Takó pozdravi prišlec Visok je, krepak in

ves obrasel. Puško risanico ima na rami, čez pleča pa mu visí ubita lisica. Bil je Tone Laver, kateremu je Suhodlák nosil pozovnico. Minica je bila njegova ljubica, in prav zaradi nje se je sprl z očetom, starim logarjem. Kakor je Suhodlák Minici zatajil ženo svojo, takó je tudi ona njemu zamolčala zvezo z Lavrom.

»Birič Suhodlák je bil tukaj. Ker ni mogel več dalje, morala sem ga vzeti pod streho. Saj je bil k vam namenjen,« takó tolaži Minica razjarjenega ljubljenca.

»Kaj vraga, k nam hoče ta biriški postopač? Da bi me tiral v ječo, kàj ne? Torej nikar da bi prišla ta predpust ti k mêni na Volbenk za ženo, spravil bi me starec rad biričem v róke? In ta potepuh mi hoče še ljubico zavêsti, predno ujame mêne? Kam je izginil sedaj? Pokaži mi ga, da mu nekoliko prerahljam kostí.«

Suhodlák v svojem slabem skrivališči že misli, da se mu bliža zadnja ura. Pod mizo notri spozná pregreho svojo. Pred očí mu stopi dobra žena Mica, in prav milo vzdihne k sv. Joštu, ki gospodari v tem hribovji ter čuva dobre ljudi in strahuje hudobnike. In res, skoro je rešen neznosnega zavetja.

Ko Laver kolne biriške kostí, tedaj potegne Suhodlák nogo, ki preveč molí izpod klopí, nekoliko k sebi. Zdajci prekopicne stol. Laver ga zapazi, skoči kakor besna zver k njemu in ga potegne izpod klopí. Samó jeden mogočen sunek — in Suhodlák se valí v mehkem snégu dôli po strmini.

Kolikor se je tožil danes na sneg, ta trenutek ne more prehvaliti Bogá, ki je podelil snegu táko mehkóbo. Še jedno dobroto je imelo zánj to prehitro slovó: utegnil ni plačati hruševca. In kakor gotovo je on cesarski birič Cene Suhodlák, takó gotovo ga ne bode več blizu! Kdor se zadnji smeje, ta se smeje najlože.

7.

Ušel je trdim pestém Lavrovim. Milo se ozrè proti Sv. Joštu, ki ga je rešil tolike nevarnosti, in hvaležne molitve pošilja h Gospodu vojnih trum, ki je mogočnejši od Lavra. Toda kaj sedaj? Sneg mu seza do pásá.

»Lisice imajo jame, in spitani jazbec dremlje v topli jázbini, samó jaz, nesrečni Suhodlák, nimam mesta, kamor bi naslonil glavo svojo,« takó vzdihuje.

Tedaj pa začuje od hišice, kjer se je nedavno čutil v malih nebesih, popevanje, gotovo nánj napérjeno:

»Ne hòdi na rovte,
Ni Mine domá!
Ni moja, ni tvoja,
Je Laverjeva.«

Suhodlák zaškriplje z zobmi in zapretí s pestjó. Vender ga obide groza, mislečega, da se morda nocoj še srečata.

Nebó je jasno kakor ribje okó. Neznatnim drobnim kristalom so podobne blesteče zvezde. Rimska cesta pa se sveti kakor srebrn pas, posut z dragimi kameni.

Gozd Volbenk se razprostira pred njim. Toda kje je logarjeva hiša? Molcé gazi na célo. Tam iz gošče se mu oglašá sova. Pod strmim javorniškim lesom laja gladna lisica, da ga izprelétuje groza.

Gazi že debelo uro, sedaj nizdolu, sedaj zopet kvišku. Utrujen je, in noge mu zastajajo. Pride v jarek, podoben zágati. Po njem teče bister studenec. Nad njim se dviguje strmina. Močí mu pojemajo. Ne upa si vkréber. V tem snégu je ni mogoče pregaziti. Zajedno ga obide spanec. Vélíki trud in nekoliko tudi žganje ga je omotilo. Oj, kakó prijetno bi bilo, da si nekoliko počije kàr tukaj v snégu! Vsaj ne zeblo bi več. In res, Suhodlák séde.

Kakó mehkó, kakó hladilno je! Očí se mu nevedé zapirajo. V duhu pa vidi velikansko plešočo véščo, katere ga je svarila málinarjeva hči v Rákovici. Naravnost v Nartovčevo hišico na robu ga vodi.

Toda uhó, tanko Suhodlákovo uhó, še ni otrpnilo. Čuj, nekakšen šum, kakor bi renčala zverina, zasliši se v obližji. Suhodlák se vzdrami. Oj, groza! Tam gôri na vrhu, dober streljáj od njega, premika se nekova pošast. Kaj je, ne more razložiti. Tudi grdo renčanje ali tuljenje mu ni znano.

Zver se mu bliža čimdalje bolj. Očí se ji svetijo, kakor bi ji bil vteknil dva žareča oglja v glavo. Zmiraj groznejše renčí. Le še nekoliko korakov je od njega. Iz dnà srca kliče na pomoč Mater božjo in sv. Jošta. Obeta plačati dve maši, ako se reši te pošasti. Sedaj se pošast postavi na zadnje noge. Suhodlák se ježé lasjé, da privzdigujejo kapo. Kaj, ko bi bil pravi peklenšček? Morda je prav ta zadavil Rákovčevega Janeza, in sedaj prihaja vrsta nánj, ker se je pri Minici také pregrešil.

Stemní se mu. Le pošast še vidi pred sabo, vedno večjo in večjo. Urno se prekriža, napnè zadnje močí in skoči na nasprotni rob. Samó jeden neznanski skok -- in v velikanskem plazu izgine Suhodlák po

strmini z glavo naprej. Daleč, daleč doli v precēj prostorni ravninici se zopet zavé. Skrivaj pobolšči iz snegá, ali gré pošast za njim. Toda vse je tiho. Zleze torej iz plazú, ves opraskan in raztrgan. Lepe nove kape ni móči najti. Bržkone jo je izgubil, ko so se mu od strahú ježili lasjé.

Nič ne dé, da je le rešen grozne pošasti! Saj ne gré prvič brez kape domóv. Kmetom iz Stranske vasí je nosil pred leti pozovnice na kazensko sodišče. Svojili so si nekov gozd. Tedaj so ves srd, katerega so kuhali na gospódo, ohladili na njem. Žené, možjé in otroci, vse ga je drevilo daleč iz vasí. In kar je takrat padlo na potrpežljiva pleča, moralo se je tudi voljno prebiti. Kapo so vzeli kmetje, nesli jo v vás kakor bojno trofejo in jo obesili na najvišjo hruško. Ali izkupili so jo! Kakor je pohlevno bežal, takó je ponosno primahal za nekaj dnij v vás. Na vsaki stráni ga je spremljal orožnik s svetlim bodalom. Snel je kapo s hruške in imel do danes celó dve. Takrat jih je nasukal, te kmete!

Ko se torej Suhodlák v snégu zopet zavé, odleže mu. Rešen je dveh nevarnostij. Da je v snégu zaspal, bil bi zmrznil, in plaz ga je odnesel izpred očíj óne mrcine.

Kaj je bila prav za prav tista pošast, tega niti dandanes ne vé. Medved ni bil. Medveda je poznal, dà, še predobro se je seznanil ž njim, ko je nekdaž cigane službeno izganjal, ker so beračili z medvedom. Lopovski cigan je kosmatinu nalašč popustil verigo, in oščenila ga je zver po rami, da mu je odtrgala rokav in nekoliko kože. Torej medved izvestno ni bil. Volk tudi ni bil, ker je kobacál po dveh. In očí so se mu svetile kakor risu. Kdo vé, ali ni bil pravi peklenšček!

8.

Suhodlák se pozorno ozira. Ne vé, kam bi se obrnil. Toda glej! Človeške stopinje v snégu, in še nove! Prešlo ni dolgo časa, kar je moral tod nekdo hoditi. Stopinje se skoro razširijo v ozko gaz. Ugleda pred seboj ostrešje neke hiše; gotovo je Lavrova. Vsa je skoraj zasuta v sneg.

Sedaj se čuje glasno vpitje. Tù se prepirajo. Suhodlák zleze na vrh zagréba ali zapada, ki se malone dotika strehe. Iz nova se mora podričati. Z zagréba smukne naravnost v vežo, ker so vrata odprta.

Tukaj se mu prikaže zopet nov prizor, ne menj grozen od prejšnjih.

Stari Laver se tišči v kotu. V roki ima kol, s katerim se brani. Sin pa drži napet samokres. Kakó je mogel pred njim priti sèm, to je Suhodláku uganka. Še grše gleda nego gôri pri Nartovci, ko ga je takó hitro zalučil po strmini.

»Ako ne ustopite tožbe in mi ne izročite hiše, končaj se najino življenje!« kriči mladi Láver.

»Rajši vidim, da se na čepuljskih pečéh belijo moje kosti!« Divje gleda pri teh besedah starec in zaničljivo se grohoče razjarjenemu sinu.

Suhodlaku bi se zopet ježili lasjé, da si ni z robcem obezal gole glave, ko je izgubil kapo.

V tem trenutku se prikaže pri vratih strahotna oseba Suhodlákova. Z belim robcem ima povito glavo, ostali del je pokrit s snežno odejo. Podobnejši je duhu nego biriču.

Oba logarja se ga prestrašita. Suhodlák ne zine besedice, vrže pozovnici na sredo hiše in izgine zopet kakor duh.

9.

Na konci Lavrovega travnika obstane. Pogleda tjà gôri proti Sv. Joštu. Pozlačeni križec na zvoniku lepe rómarske cerkve se sveti na vrhu gôre. Na drugi stráni se vidi Šmarjetna gora. Brez pota krene naravnost proti nji.

Pride v ozko dolinico. Pretaka jo močen studenec. Kjer je tekkel, skopnel je sneg, takó da lahko pri kraji stopa po kópnem. Toda potok se skoro razlije v široke, močvirne travnike. Pokriti so sicer s snegom, ali pod snegom stoji voda. Do kolena mora brêsti vodo, više gôri pa rije po snegu.

Takó vender srečno pribrêde in prigazi do vasí Górenje Bitnje. Ravno za Križnarjevim skednjem izkobacá iz mlakuž. Trda noč je še. Zavije mimo hiše. Zopet nekaj novega Suhodlaku! Visoko gôri na lestvi vidi precěj veliko, debelo moško osebo. Preveč je že izkusil nocoj, zató si ne upa ogledati te nove prikazni. Naredí takó, kakor óni izkušeni pes, ki nalašč ni hotel pogledati mačka. Dosti je imel opraviti z véščami, s pošastjo in z logarjem. Noč ima svojo moč.

In Suhodlák koraka dalje, ne menèč se za skrivnosti, ki se godé vrhu lestve. Po ozki gázi pride srečno na cesto.

Zvezde že bledé, samó danica ima še ves svoj sijaj, ko koraka Suhodlák po savskem mostu nazaj v mesto. Kadar potrka na vežna vrata svojega stanovanja, pride mu žena vsa objokana naproti:

»Nesrečni človek, kje vender hodiš? Ali se ti nič ne smilim jaz in deca, da nam napravljaš take skrbí in táko žalost?«

»Bogá zahvali, Mica, in Mater božjo pa sv. Jošta, da me še vidiš živega! Pričakoval nisem, da bodem še kdáj spal domá! Mislil sem, da mi je Bog odločil prihodnje stanovanje med hribi in lesovi,

med medvedi in volkovi. Dà, nesrečen je bil ta dan záme, in srečna ura, ki me je rešila!«

* * *

Suhodlák si je dobro ogrel prezeble ude, potem pa zopet pokorno služboval dalje. Ostri predstojnik je odšel, in Suhodláku se je tudi obrnilo na bolje. Deca so mu dorasla; jeden je že pel novo mašo in lahko napravi očetu dve suknji namesto jedne.

Le Volbenk mu ne gré iz spomina. Ko se dolgih zimskih večerov zbira vesela družba vinskih bratcev, zadovoljno srkajočih dobro kapljico pri Golarji, tedaj se razveže našemu Suhodláku jezik in pripoveduje vam po dolge ure o samem Volbenku. Stalni gôstje so mu izkitili važnejše dogodke s krepko šalo. Natanko mu opisujejo, kakó visoko so mu stali lasjé, ko so mu odnesli kapo, in kakó se je valil z zajcem. Tudi o véšči ga izprašujejo, ali o nji najrajši molčí, le časih se nekoliko namuzne, češ, jaz že vém, kakó je nevarna. Najbolj ga izprašujejo sósební lovci, kaj je bila práv za prav óna zver, ki je imela medvedjo hojo, volčji glas in risje okó. Suhodlák jo je pa le videl in tudi ušel ji je, hvala Bogú in sv. Joštu!

Trdno je prepričan, da je bil sam peklenšček, ki je podpihoval oba logarja — in morebiti celó njega samega tam góri pri Nartovci. Zató tudi ni pozabil sv. Joštu na čast plačati dveh maš, ker ga je rešil te grdobe.

Ako dobí kdaj plemstvo, tedaj si omisli v grbu gozd Volbenk in v njem sv. Jošta, kakó hudiča seka, nalik sv. Mihaelu. Sv. Jošta pa bode obkrožala velika véšča.

Končujé svoje pripovedovanje, omenim naj še, da je bil mladi logar obsojen na šestnajstmesečni zápor. Stari logar je kmalu umrl. Hiša pa je pogorela. Govorí se o tem požaru to in óno. Razrušeno zidovje še stoji. Sredi njega poganjajo že čvrsti mecêsni in borôvci. Tudi gozd je svojina tujim posestnikom. Sedaj je že druga ženska njegova lastnica.

Zaradi ženske se je vnel prepír med obema logarjema, ki je napravil toliko muke Suhodláku. Mlada si še, brdka Rezika, ki sedaj gospodinjiš na Volbenku, zatorej toliko bolj pazi, da se ne priklati zopet v starodavni Volbenk hudobni duh, ki bi motil blagodejno gozdno tihoto!

